

Geweldloos verzet: Handleiding voor ouders

Haim Omer
Eliane Wiebenga

Bohn
Stafleu
van Loghum

Geweldloos verzet: Handleiding voor ouders

Haim Omer
Eliane Wiebenga

Geweldloos verzet: Handleiding voor ouders

Bohn
Stafleu
van Loghum

Houten 2015

Haim Omer
Hod Hasharon
Israel

Eliane Wiebenga
Haarlem
Noord-Holland
The Netherlands

ISBN 978-90-368-1018-0

ISBN 978-90-368-1019-7 (eBook)

DOI 10.1007/978-90-368-1019-7

© 2015 Bohn Stafleu van Loghum, onderdeel van Springer Media BV

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën of opnamen, hetzij op enige andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Voor zover het maken van kopieën uit deze uitgave is toegestaan op grond van artikel 16b Auteurswet j° het Besluit van 20 juni 1974, Stb. 351, zoals gewijzigd bij het Besluit van 23 augustus 1985, Stb. 471 en artikel 17 Auteurswet, dient men de daarvoor wettelijk verschuldigde vergoedingen te voldoen aan de Stichting Reprorecht (Postbus 3060, 2130 KB Hoofddorp). Voor het overnemen van (een) gedeelte(n) uit deze uitgave in bloemlezingen, readers en andere compilatiewerken (artikel 16 Auteurswet) dient men zich tot de uitgever te wenden.

Samensteller(s) en uitgever zijn zich volledig bewust van hun taak een betrouwbare uitgave te verzorgen. Niettemin kunnen zij geen aansprakelijkheid aanvaarden voor drukfouten en andere onjuistheden die eventueel in deze uitgave voorkomen.

NUR 777

Basisontwerp omslag: Studio Bassa, Culemborg

Automatische opmaak: Crest Premedia Solutions (P) Ltd., Pune, India

Oorspronkelijke titel: Nonviolent Resistance. A. New Approach to Violent and Self-Destructive Children

© Haim Omer

Vertaling: Lieke Berkhuizen, met medewerking van Eliane Wiebenga

Pictogrammen in de bijlage beschikbaar gesteld door (www.sclera.be).

Bohn Stafleu van Loghum

Het Spoor 2

Postbus 246

3990 GA Houten

www.bsl.nl

Inleiding bij de los te verkrijgen ‘Handleiding voor ouders’, behorend bij de methodiek ‘Geweldloos verzet in gezinnen, een nieuwe benadering van gewelddadig en zelfdestructief gedrag van kinderen en adolescenten’.

Deze handleiding is speciaal voor de tweede, herziene druk van het boek ‘Geweldloos verzet in gezinnen’ herschreven en aangevuld conform de praktijk anno 2015 (Omer & Wiebenga, hoofdstuk 3). Daarnaast heeft een team van Expertisecentrum De Banjaard te Den Haag een verkorte en aangepaste handleiding voor gezinnen met kinderen en/of ouders met een verstandelijke beperking en/of autisme ontwikkeld, die als bijlage aan de tweede druk van het boek “Geweldloos verzet in gezinnen” is toegevoegd (Van Vliet et al. 2015).

Als team van auteurs zijn wij verheugd dat beide nieuwe handleidingen (tezamen in één uitgave) nu ook los te bestellen zijn onder de naam ‘Geweldloos verzet: Handleiding voor ouders’ ISBN 978-90-368-1018-0.

Voor geïnteresseerden in de achtergrond van de in deze handleiding beschreven methodiek verwijzen wij graag naar het volledige boek:

Omer, H. & Wiebenga, E. (2015). Geweldloos verzet in gezinnen. Een nieuwe benadering van gewelddadige en zelfdestructieve kinderen en adolescenten’. ISBN 978-90-368-0948-1

Voorwoord bij de herziene 2^e druk van de Nederlandse vertaling (2015)

De tegenpool van dwang is niet vrijheid,
maar verbondenheid.

Martin Buber

Sinds het verschijnen van de Nederlandse vertaling van dit boek in 2007 hebben de ontwikkelingen niet stilgestaan. Toen Haim Omer in 2005 door het Lorentzhuis werd uitgenodigd voor zijn allereerste workshop in Nederland konden we uiteraard niet voorzien wat het effect van zijn bevlogen en goed onderbouwde verhaal zou zijn. Tien jaar later kunnen we gerust stellen dat de methode Geweldloos Verzet niet meer weg te denken is uit Nederland en Vlaanderen. Talloze ouders, therapeuten, groepsleiders, leerkrachten en ook beleidsmakers zijn geïnspireerd geraakt en daadwerkelijk geholpen door de effectiviteit van de principes en concrete interventies van geweldloos verzet in het gezin, de leefgroep, de klas, het team en de wijk. In iedere provincie of regio zijn er een of meer instellingen die de methode hebben opgenomen in hun aanbod en er zijn inmiddels veel mogelijkheden om in deze methode geschoold te worden.

Verspreiding

Als een olievlek verspreidt het gedachtegoed zich over het Europese continent. Behalve in Nederland en Vlaanderen zijn er veel ontwikkelingen en activiteiten in Engeland, Ierland, Duitsland, Oostenrijk en Zwitserland. Ook in Zweden, Denemarken, Frankrijk en Italië is de belangstelling groeiende. Wereldwijd is er belangstelling in de Verenigde Staten, Brazilië en Hong Kong. Deze ontwikkeling doet denken aan Gandhi's beroemde 'zoutmars', die werd geïnitieerd door één man met een cruciaal idee en een strategisch plan. Deze mars vormde een belangrijk onderdeel in de strijd voor de onafhankelijkheid van India, maar in zijn eentje zou Gandhi nooit resultaat hebben geboekt. Hij had succes doordat vele duizenden mensen zijn visie en aanpak onderschreven en hem steunden, onder andere in zijn strikt geweld-

loze protestmars naar de zoutmijnen. Ditzelfde geldt voor hulpverleners, opvoeders en andere gezagsdragers: alleen kom je niet ver, met elkaar wel.

‘Verzet begint niet met grote woorden, maar met kleine daden’, schreef Remco Campert. Zo is de eerste workshop van Haim Omer gevolgd door vele kleine en grotere initiatieven in Nederland en Vlaanderen: van de eerste voorzichtige schreden in de therapiekamer naar de ontwikkeling van oudergroepen, van de eerste workshop naar erkende en geaccrediteerde cursussen, van een enkele lezing naar een tweedaags internationaal congres met 350 deelnemers (een coproductie van de Vlaamse Stichting Opvang en het Nederlandse Lorentzhuis). Ook de door het ‘Nederlands Netwerk Nieuwe Autoriteit en Geweldloos Verzet’ georganiseerde lezingen worden steeds goed bezocht.

Dankzij de inspanningen van Molemann Mental Health in Almere en Lorentzhuis in Haarlem zijn de twee belangrijkste boeken van Haim Omer in het Nederlands uitgegeven. En, niet te vergeten, de ‘wereldprimeur’ van de Bascule, academisch centrum voor kinder- en jeugdpsychiatrie, waar men in samenwerking met Idan Amiel uit Israël de aanpassing van de methodiek voor residentiële leefgroepen heeft gerealiseerd. In 2010 ontvingen zij hiervoor de Veilige Publieke Taak Award. Kortom, met een groeiend aantal mensen is er in tien jaar tijd veel werk verricht!

Nieuwe ontwikkelingen in theorie en praktijk

Ook in Israël heeft men niet stilgezeten. In het jaar 2011 is het boek *Nieuwe autoriteit, samenwerken aan een krachtige opvoedingsstijl thuis, op school en in de samenleving* van Haim Omer verschenen. Na *Nonviolent Resistance, a new approach to violent and selfdestructive children* (2004), waarvan dit boek de vertaling is, en *The psychology of demonization, promoting acceptance and reducing conflict* (2006, met coauteur Nahi Alon) maakt Omer in het boek *Nieuwe autoriteit* een grote stap van behandeling van ernstige gedragsproblemen naar een algehele opvoedingsstijl die past binnen de huidige vrije en democratische samenleving. Naar de traditioneel-autoritaire opvoeding, gebaseerd op disciplineren en conditionering, wil niemand terug, maar de permissieve droom van de jaren zestig bleek een illusie. Buber had het in de jaren twintig van de vorige eeuw goed gezien: ‘De tegenpool van dwang is niet vrijheid, maar verbondenheid’. Omer komt tot dezelfde conclusie en combineert hechtingstheorie, systeemtheorie en geweldloos verzet tot een nieuwe vorm van gezag. Hij introduceert de metafoor van de ‘ankerfunctie’ van opvoeders (Omer 2013) en pleit voor gezag dat houvast biedt en dat het belang van responsiviteit en sensitiviteit (veilige hechting) met het belang van grenzen en toezicht (autoriteit) verenigt. Zowel de taal van de hechtingstheorie als van geweldloos verzet is bij uitstek een taal van verbinding en relaties (relaties tussen opvoeders en jongeren en relaties tussen opvoeders onderling). Om die reden hebben wij in het Lorentzhuis deze nieuwe vorm van autoriteit ‘Verbindend gezag’ genoemd.

Zo heeft de methode geweldloos verzet zich ontwikkeld van een therapeutische interventie gericht op vermindering van externaliserend gedrag naar een visie op

hoe ouders, leerkrachten, groepsleiders en wijkagenten hun gezag kunnen neerzetten vanuit een houding van transparantie en verbinding. Door al deze ontwikkelingen is de doelgroep inmiddels sterk uitgebreid en is de methodiek verder ontwikkeld en aangepast voor een breed scala aan problemen en settingen.

Na het oorspronkelijke behandelprotocol voor agressieve en zelfdestructieve kinderen uit dit boek (H. 3) zijn er behandelprotocollen voor angst, dwang, schoolweigering, computerverslaving, eetstoornissen, diabetes en overafhankelijke volwassenen ontwikkeld. In een speciaal voor pleegouders ontwikkeld behandelprotocol wordt rekening gehouden met de specifieke aspecten van pleegzorg. Dan is er de reeds genoemde versie voor leefgroepen. Tenslotte is er nu ook een ‘preventieve’ toepassing voor jonge automobilisten. Dit protocol, ‘waakzame zorg’ geheten, heeft als doel de afname van verkeersongelukken en verschaft de ouders handvatten in het coachen van hun kinderen die net hun rijbewijs hebben gehaald. Het is te verwachten dat er nog andere varianten zullen verschijnen.

Geheel herziene handleiding voor ouders

Ontwikkelingen waren er ten slotte ook op het niveau van de concrete interventies, die beschreven worden in de ‘Handleiding voor ouders’ (H. 3). Deze handleiding is speciaal voor de tweede druk geheel herschreven en aangevuld conform de praktijk anno 2015 (Omer & Wiebenga). Daarnaast heeft een team van Expertisecentrum De Banjaard te Den Haag een verkorte en aangepaste handleiding voor gezinnen met kinderen en/of ouders met een verstandelijke beperking en/of autisme ontwikkeld, die als bijlage aan de tweede druk van het boek is toegevoegd (Van Vliet et al. 2015). We zijn verheugd te kunnen melden dat beide nieuwe handleidingen (tezaamen in één uitgave) voortaan ook los te bestellen zijn onder de naam ‘Geweldloos verzet: Handleiding voor ouders’ ISBN 978-90-368-1018-0.

Wetenschappelijk onderzoek

In diverse landen wordt inmiddels naar veel van de genoemde toepassingen onderzoek gedaan, waarover in vaktijdschriften is gepubliceerd. Een speciale vermelding verdient het begin 2014 verschenen proefschrift van Frank van Holen van Pleegzorg Vlaams-Brabant en Brussel: ‘Ontwikkeling en implementatie van een trainingsprogramma voor pleegouders gebaseerd op Geweldloos Verzet’, de eerste *randomized controlled trial* (RCT) op Nederlandstalig gebied. Dit onderzoek heeft niet alleen een belangrijke onderbouwing van ons werk opgeleverd, maar tevens mooi geïllustreerde, overzichtelijke folders met een korte toelichting op alle in de handleiding beschreven interventies. Deze folders zijn voortaan beschikbaar voor zowel (pleeg)ouders als professionals via de website van de uitgever van dit boek.